

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การนวดแผนไทยเป็นภูมิปัญญาของคนไทยที่สืบทอดกันมาโดยเชื่อว่าการนวดมีจุดเริ่มต้นมาจากการช่วยเหลือกันเองภายในครอบครัว เช่น สามีนวดให้ภรรยา ภรรยา นวดให้สามี ลูก นวดให้พ่อแม่ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย จนเกิดความชำนาญ จึงพัฒนาเป็นการนวดช่วยเหลือบรรเทาอาการเจ็บป่วยของเพื่อนบ้าน จนได้รับความนิยมและเชื่อถือ เป็นมรดกชิ้นสำคัญที่ยังคงเหลืออยู่ และยังได้รับการยอมรับว่ามีผลดียังสามารถบำบัดรักษาอาการเจ็บป่วยและช่วยส่งเสริมสุขภาพได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันดูเหมือนว่าการนวดแผนไทยจะเริ่มเป็นที่สนใจของประชาชนอีกครั้ง และไม่ใช้แต่เฉพาะประชาชนชาวไทยเท่านั้น คนทั่วโลกที่รู้จักการนวดแผนไทยก็ให้การยอมรับนับถือเช่นกัน ปัจจุบันการแพทย์แผนไทยด้านการนวดแผนไทย ถูกละเลยมาเป็นเวลานาน การนำไปใช้ยังคงยึดหลักการสั่งสมจากประสบการณ์ของบรรพบุรุษเป็นส่วนใหญ่องค์ความรู้ต่างๆ กระจุกกระจาย ผู้มีความรู้ความชำนาญเป็นที่ยอมรับของชุมชนมีเหลืออยู่น้อย นอกจากนี้ยังขาดผู้สืบทอดและพบคนรุ่นใหม่ให้ความสนใจหรือประสงค์จะสืบทอดเป็นแพทย์แผนไทยน้อยมาก เป็นห่วงก็คือองค์ความรู้และภูมิปัญญาการนวดแผนไทย จะสูญหายไปด้วย

ผู้วิจัยซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการบำบัดรักษาผู้ป่วยด้วยการนวดแผนไทย จึงทำการศึกษาการสืบทอดภูมิปัญญาด้านการนวดแผนไทย โดยศึกษาบริบทภูมิปัญญาการนวดแผนไทย และการสืบทอดภูมิปัญญาด้วยการนวดแผนไทย ให้ชุมชนมีองค์ความรู้ภูมิปัญญาการนวดแผนไทยที่จะสามารถดูแลรักษาสุขภาพให้เกิดประโยชน์สูงสุด อันจะส่งผลต่อการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างหมอนวดแผนไทยและประชาชนในชุมชน ซึ่งจะเป็แนวทางในการการอนุรักษ์ ส่งเสริม และเผยแพร่มรดกภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทภูมิปัญญาการนวดแผนไทยชุมชน
2. เพื่อศึกษาการสืบทอดภูมิปัญญาการนวดแผนไทยชุมชน

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านพื้นที่ คือชุมชนวัดท้ายตลาด ศูนย์สร้างเสริมสุขภาพวิถีไทยวัดท้ายตลาด ตำบลท่าอิฐ อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์

ขอบเขตด้านประชากรกลุ่มตัวอย่าง โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มที่ถูกเลือกเฉพาะเจาะจง คือ

- 1) กลุ่มหมอนวดแพทย์แผนไทย จำนวน 33 ราย
- 2) กลุ่มผู้รับการบำบัดรักษา จำนวน 10 ราย
- 3) กลุ่มผู้สืบทอดภูมิปัญญาการนวดแผนไทย จำนวน 10 ราย
- 4) ผู้นำชุมชน 1 ราย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

บริบทภูมิปัญญาการนวดแผนไทย:
กรณีศึกษาชุมชนวัดท้ายตลาด ตำบลท่าอิฐ
อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์

- 1) ความรู้เกี่ยวกับการนวดแผนไทย
และการบำบัดรักษา
- 2) องค์ประกอบ ขั้นตอน วิธีบำบัดรักษา

การสืบทอดภูมิปัญญาการนวดแผนไทย:
กรณีศึกษาชุมชนวัดท้ายตลาด ตำบลท่าอิฐ
อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์

- (1) การเรียนรู้ด้วยตนเอง
- (2) การปฏิบัติสืบทอดจากบรรพบุรุษ
- (3) การถ่ายทอดผ่านคัมภีร์ทาง ศาสนาและข้อปฏิบัติ
- (4) การเรียนการสอนจากครูผู้สอน

วิธีดำเนินการวิจัย

ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกตแบบไม่เป็นทางการ การเก็บรวบรวมข้อมูล ศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวกับการสืบทอดภูมิปัญญาด้านการนวดแผนไทย และ สร้างกรอบแนวคิดของการวิจัย สัมภาษณ์แบบเชิงลึก ประกอบด้วย กลุ่มหมอนวดแผนไทย กลุ่มผู้รับการบำบัดรักษา กลุ่มผู้รับการสืบทอด และผู้นำชุมชน การวิเคราะห์ข้อมูล จะนำ ข้อมูลที่ได้มาประมวล รวบรวมเป็นหมวดหมู่ นำมาจัดระบบ ระเบียบ ทาความหมาย เชื่อมโยง กับตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบเชิงบรรยาย อธิบายและสรุปเชิงวิเคราะห์

สรุปผลและการอภิปรายผลการศึกษาวิจัย

ศูนย์สร้างเสริมสุขภาพวิถีไทย วัดท้ายตลาด ได้ให้บริการนวดเพื่อสุขภาพ และการบำบัดรักษาโรค รวมทั้งฝึกอบรมประชาชน ผู้สนใจหมอนวดแผนไทยในชุมชน เป็นหมอนวดแผนไทยสามารถดูแลสุขภาพตนเอง บุคคลในครอบครัว ชุมชน และสามารถ ประกอบอาชีพได้ ส่วนมากทำงานด้านการนวดในหน่วยงานของรัฐ ทำงานนวดในต่างประเทศ และประกอบธุรกิจส่วนตัว และ สำหรับการให้บริการผู้รับการบำบัดรักษาโรค 440 ราย/เดือน หรือเฉลี่ย 20 ราย/วัน แบ่งได้ 2 ประเภท เป็นการนวดเพื่อ สุขภาพ การนวดบรรเทาอาการต่าง ๆ และการสืบทอดภูมิปัญญาด้านการนวดแผนไทย พบว่า (1) การเรียนรู้ด้วยตนเอง (2) การปฏิบัติสืบทอดจากบรรพบุรุษ (3) การถ่ายทอดผ่านคัมภีร์ทางศาสนา และข้อปฏิบัติ และ (4) การเรียนการอบรมจาก ครูผู้สอน โดยมีขั้นตอนการสืบทอด ดังนี้ 1) การมอบตัวเป็นศิษย์ 2) การไหว้ครู 3) การเรียนทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ และ 4) การฝึกงานภาคปฏิบัติตามที่กำหนด

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติการ

1. ควรนำองค์ความรู้ผลการศึกษาไปประยุกต์ใช้ในสถานศึกษา
2. ควรมีการจัดตั้งกลุ่มภูมิปัญญาการนวดแผนไทยในชุมชน
3. ควรจัดทำสื่อการสืบทอดองค์ความรู้ด้านการนวดแผนไทย

ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. กระบวนการเรียนรู้ภูมิปัญญาการนวดแผนไทย เพื่อการดูแลสุขภาพ ของเยาวชน
2. การส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาการนวดแผนไทยของครอบครัว
3. การส่งเสริมการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมต่อคุณภาพชีวิตด้วยการนวดแผนไทย

เอกสารอ้างอิง

เพ็ญญา ทรัพย์เจริญ. (2540). การแพทย์แผนไทยการแพทย์แบบองค์รวม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
ยงศักดิ์ ต้นตปฏก และสำลี ใจดี.(บรรณาธิการ). (2552). ตำราการนวดไทย เล่ม 1. พิมพ์ครั้งที่ 4.กรุงเทพฯ: มูลนิธิสารานุกรมสุขภาพกับการพัฒนา.
วิบูลย์ยศ รัตนรังษี.(2545). ตำราการนวดบรรเทา-รักษาโรค ฉบับสมบูรณ์สุดยอด. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
อภิชาติ สิมติยะโยธิน และคณะ. (2549). (บรรณาธิการ). คู่มืออบรมการนวดแบบราชสำนัก: นนทบุรี. มูลนิธิการแพทย์แผนไทยพัฒนา.

ป.ท.

สวทช. NSTDA

มูลนิธิหมู่บ้าน
VILLAGE FOUNDATION